

ІТ-ЛЕКСІКА НА МАТЭРЫЯЛЕ САЙТА І МАБІЛЬНАГА ДАДАТКУ МТС

Касцюкевіч М.М, Семянько Я.А.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Наўроцкая І.В. – старшы выкладчык

Пералічваюцца складнікі ІТ-лексікі. Аналізуюцца яе адзінкі, вылучаныя на матэрыяле сайта і ў мабільным дадатку МТС. Прыводзяцца прыклады варыянтнага, а таксама непажаданага ўжывання агульнаўжывальных і ІТ-адзінак. Робяцца высновы, адносна прычын моўных хібаў у беларускамоўных версіях сайтаў і дадаткаў.

Інфакамунацыйныя тэхналогіі ў сучаснасці імкліва развіваюцца, выкарыстоўваюцца ва ўсё большай колькасці сфераў чалавечай дзейнасці. Актыўным ростам адзначана не толькі колькасць рэсурсаў (сайтаў) і карыстальнікаў глабальнай сеткі, але і распрацоўка і прадстаўленне карыстальніку разнастайных мабільных дадаткаў. Стымулам для з'яўлення праграм, адаптаваных для розных мабільных прыладаў - мабільных дадаткаў - стала імклівае развіццё новых інструментаў, сродкаў, прыладаў электронна-вылічальнай тэхнікі (планшэтаў, смартфонаў і пад.). Кампаніі імкнуцца павышаць сваю мабільнасць і прадстаўляць спажывацям паслуг больш магчымасцей для працы з праграмнымі прадуктамі. Гэтаму спрыяе распрацоўка і ўдасканаленне інтэрфейса, эфектыўнае выкарыстанне якога мае на мэце аўтаматызаваць як мага большую колькасць аперацый, дзеянняў карыстальніка. Важна, што калі кампанія прадугледжвае магчымасць выбару мовы інтэрфейса, дазваляе прагляд змесціва на нацыянальнай мове, то гэта садзейнічае пашырэнню аўдыторыі карыстальнікаў.

Звернем увагу на сайт і мабільны дадатак кампаніі МТС – “Мабільныя тэлесістэмы”, якая з'яўляецца вядучай у справе мабільнай сувязі, доступу да глабальнай сеткі Інтэрнэт. Як адзначана на сайце МТС, “кампанія - найбуйнейшы правайдэр тэлекамунацыйных паслуг і лічбавых рашэнняў у Беларусі па колькасці

абанентаў - іх 5,7 млн. Мабільная сувязь МТС ахоплівае больш за 98% тэрыторыі краіны, на якой пражывае 99,90% насельніцтва Беларусі" [1].

Аб'ектам нашага аналізу з'яўляецца ІТ-тэрміналогія, зафіксаваная на матэрыяле беларускамоўных версій сайта [1] і мабільнага дадатку [2] кампаніі МТС – “Мабільныя тэлесістэмы”. Як адзначае даследчык-лінгвіст М. І. Свістунова, лексіка інфармацыйных тэхналогій (ІТ) або спецыяльная лексіка ІТ-сферы характарызуецца шырынёй зместу, паколькі непасрэдна звязана са сферай інфармацыйных тэхналогій, пад якімі “разумеюць 1) працэсы і метады пошуку, збору, захоўвання, апрацоўкі, прадстаўлення, распаўсюджвання інфармацыі, а таксама спосабы здзяйснення такіх працэсаў і метадаў; 2) прыёмы, спосабы і метады прымянення сродкаў вылічальнай тэхнікі пры выкананні функцый збору, захоўвання, апрацоўкі, перадачы і выкарыстання даных; 3) рэсурсы, неабходныя для збору, апрацоўкі, захоўвання і распаўсюджвання інфармацыі” [3].

Заўважым, што ў мабільным дадатку і на сайце кампаніі шырока прадстаўлена ІТ-лексіка на беларускай мове ў назвах укладак, у характарыстыцы паслуг, у назвах тавараў і пад. Тэксты пра кампанію, даведачны матэрыял па аказанні паслуг створаны граматычна, з захаваннем граматычных і стылістычных нормаў беларускай літаратурнай мовы. Трэба аднак адзначыць, што ў параўнанні з рускамоўнымі ўкладкамі беларускіх раздзелаў сайта менш, некаторыя з іх пераадрасуюць карыстальніка на рускамоўную версію, напрыклад, раздзел “Інтэрнэт-крама” і яго падраздзелы названыя па-беларуску, але пры ўваходзе на іх адкрываюцца рускамоўныя версіі. Такім чынам, беларускамоўныя раздзелы часам выконваюць функцыю выключна шыльды, асноўная інфармацыя для карыстальніка ў іх падаецца па-руску.

На матэрыяле сайта і дадатку намі вылучаны некаторыя памылкі ў напісанні і ўжыванні як ІТ-лексікі, так і агульнаўжывальных слоў. Моўныя хібы датычацца 1) **правапісу ў-нескладовага**: *Ўвайсці* (на галоўнай старонцы сайта), на ўкладцы “Мой МТС” напісана ўжо нарматыўнае: **Увайсці**; 2) **перадачы запазычаных слоў**: укладка “*Бізнэсу*” (патрэбна пісаць *бізнесу* [4]), але ў раздзеле “Аб кампаніі” пазначана: МТС развівае эксістэму сэрвісаў і паслуг у **бізнес**-сегменце; *усе праграмы* (укладка “Сэрвісы для жыцця”); *аўдыё* (укладка “Інтэрнэт-крама”), *аўдыёкнігі* патрэбна пісаць як **аўдыя**, **аўдыякнігі** [5]; 3) **памылак друку**: *30 ГБ на неабмежаванай скорсці* замест **скорасці**; 4) **недакладнага перакладу з рускай мовы на беларускую**: *упраўленне нумарам* (укладка “Падтрымка”), а трэба **кіраванне**, паколькі ўпраўленне – гэта адміністрацыйная ўстанова або орган установы, арганізацыі і пад., які кіруе пэўнай галіною гаспадарчай, навуковай, ваеннай і іншай дзейнасці [6]. Для абазначэння самой дзейнасці як працэсу варта выкарыстоўваць назоўнік **кіраванне** [7]; *Хатні інтэрнэт і ТВ* – абрэвіятуру ТВ трэба замяніць на **ТВ**: тэлебачанне, у іншым раздзеле ўжо напісана нарматыўнае “**МТС ТВ**”; у сказе “Актуальныя навіны пра паслугі на базе мабільных і фіксаваных сетак, лічбавых сэрвісах і праграмах, ТВ і медыя, фінансавых сэрвісах і ў сферы вялікіх *дадзеных*, воблачных рашэннях і іншых сэрвісах кампаніі” – пажадана выкарыстоўваць слова **данія** [8]; 5) **словаўтварэння** (адсутнасць суфікса *-ір*): *блакаванне* - такога слова няма ў слоўніках, замест яго пададзены **блакіроўка** або **блакіраванне** [9 – 10]. Пры гэтым далей на сайце ўжываецца *заблакіраваць*, *адсутнасць фінансавых блакіровак* (ва ўкладцы “Змена ўладальніка”) 5) **роднага склону назоўнікаў мужчынскага роду**: *праект #ІнтэрнэтБезБулінга*. Слова *булінг* яшчэ шырока не адлюстроўваецца ў слоўніках, але па яго значэнні (як сукупнасці мерапрыемстваў) можна меркаваць, што ў родным склоне канчаток будзе *-у* па аналогіі са словам *маркетынг* (*маркетынгу*). На сайце МТС далей ўжываецца такі выраз “*асаблівыя віды роўмінгу*”, дзе новае запазычанае *роўмінг* таксама з канчаткам *-у* ў родным склоне. 6) **выкарыстання ўстарэлых слоў для абазначэння паняццяў**: раздзел “*Ангельскую мову з МТС*”, слова *ангельскі* як адпаведнік *англійскі* ўжывалася ў маўленчай практыцы 1920-х гг. і захавалася ў тарашкевіцкім стандарце беларускай літаратурнай мовы, у маўленчай практыцы на афіцыйным стандарце выкарыстоўваецца слова *англійскі* [11]; 7) **варыянтнасці тэрмінаў**: укладка “*Наладкі*”, дзе апісваюцца *настройкі паслуг*.

Усе пералічаныя вышэй моўныя недахопы можна лічыць тыповымі для беларускамоўных версій сайтаў і дадаткаў (гл. падрабязны аналіз сайта на беларускай мове кампаніі «beCloud», зроблены даследчыцай ІТ-тэрміналогіі Свістуновай М. І. [8]). Як адзначае навуковец, прычыны такіх хібаў заключаюцца ў тым, што “існуе небагатая маўленчая практыка выкарыстання беларускамоўнай ІТ-лексікі” [8], як і ўвогуле нешырокае выкарыстанне беларускай мовы ў прафесійнай негуманітарнай сферы. Агульная нераспрацаванасць беларускамоўнай тэрміналогіі ІТ-сферы дазваляе існаванне варыянтных назваў, перашкаджае уніфікацыі, замянае упарадкаванню і сістэматызацыі ўсёй тэрмінасістэмы. “Асабліва выразна вынікі такой сітуацыі (варыянтнасць, адсутнасць уніфікацыі і сістэматызацыі) бачны ў беларускамоўным сегменце інтэрнэту, і найперш на тых інтэрнэт-рэсурсах, якія разам з асноўнай рускамоўнай маюць і беларускамоўную версію” [8].

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. МТС [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.mts.by/by/> - Дата доступу: 10.10.2022
2. Мабільны дадатак МТС
3. Свістунова, М.І. Спецыяльная лексіка ІТ-сферы / М. І. Свістунова [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/152779> - Дата доступу: 10.10.2022
4. Бізнес [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://slounik.org/search?dict=&search=бізнес> - Дата доступу: 10.10.2022
5. Аўдыяметрыя [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.skarnik.by/belrus/12245> - Дата доступу: 10.10.2022
6. Упраўленне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.skarnik.by/tsbm/87160> - Дата доступу: 11.04.2023
7. Управление [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.skarnik.by/rusbel/98215> - Дата доступу: 11.04.2023
8. Свістунова, М.І. Беларуская ІТ-тэрміналогія ў інтэрнэце: памылкі і варыянты / М. І. Свістунова [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://elib.bsu.by/handle/123456789/248122> - Дата доступу: 10.10.2022
9. Блакіраванне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.skarnik.by/belrus/14329> - Дата доступу: 10.10.2022

59-я научная конференция аспирантов, магистрантов и студентов БГУИР, 2023

10. *Блакiраванне [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://slounik.org/search?dict=&search=блакiраванне> - Дата доступу: 10.10.2022*
11. *Английский [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.skarnik.by/rusbel/1779> - Дата доступу: 10.10.2022*